

۳۶. مشکلات اساسی تربیت بدنی و ورزش با
تأکید بر برنامه چهارم توسعه و پیشنهادهای
برای برنامه پنجم پیشرفت و عدالت

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....چکیده

۲.....مقدمه

مشکلات تربیت بدنی و ورزش در برنامه چهارم توسعه و پیشنهادهای برای برنامه پنجم

۴.....پیشرفت و عدالت

۱۱.....دیگر مشکلات

۱۴.....نتیجه‌گیری

۱۶.....پیشنهادهای

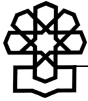
۱۸.....منابع و مآخذ

۳۶. مشکلات اساسی تربیت بدنی و ورزش با تأکید بر برنامه چهارم توسعه و پیشنهادهای برای برنامه پنجم پیشرفت و عدالت

چکیده

در گزارش حاضر سعی شده است با بررسی مفاد احکام قانون برنامه چهارم توسعه در زمینه تربیت بدنی و ورزش، مسائل و مشکلات اجرا یا عدم اجرای آنها مورد توجه قرار گیرد. در این رابطه با توجه به حکم کلی در برنامه مذکور مبنی بر اصلاح ساختار تربیت بدنی، ترویج فرهنگ ورزش، توسعه کمی و کیفی دسترسی به ورزش پرورشی، توسعه کمی و کیفی دسترسی به ورزش همگانی، توسعه نظام استعدادیابی، تقویت بخش غیردولتی و تعاونی و توسعه امور پژوهشی و تربیت نیروی انسانی که در صورت اجرا پیشرفت ورزش را در دوران اجرای برنامه چهارم توسعه به دنبال می‌آورد، بررسی شود و ارزیابی لازم برای هر یک از احکام مذکور صورت گرفته بر آن اساس پیشنهادهایی برای برنامه پنجم پیشرفت و عدالت ارائه شود. ضمن آنکه علاوه بر احکام برنامه چهارم توسعه، سعی شده است مشکلات ناشی از عوامل بیرونی و عوامل درونی تأثیرگذار بر عملکرد بخش تربیت بدنی و ورزش مورد توجه قرار گیرد و ضمن نتیجه‌گیری، به نحوی پیشنهادهای ارائه شود تا کاستی‌های عدم

اجرای مفاد برنامه چهارم و نیز عوامل تأثیرگذار دیگر قابل توجه در برنامه پنجم واقع شود تا امکان اجرایی شدن آن برای توسعه ورزش کشور فراهم شود.

در بررسی‌های مرتبط با مشکلات مشخص شده که ورزش مدارس و دانشگاه‌ها عملکرد مناسبی نداشته است و این درحالی است که دارای اهمیت فراوان و بنیادین در توسعه هستند. بحث تکلیفی خصوصی‌سازی و ایجاد تشکلهای ورزشی نیز در برنامه اجرایی نشده است و به علت وجود مجوز برای دستگاه‌های اجرایی مبنی بر هزینه یک درصد از اعتبارات خود برای پرداختن به ورزش، ورزش حرفه‌ای و بدون ضابطه کافی شکل گرفته و مشکلاتی را ایجاد کرده است. بحث تغییر ساختار ورزشی و امور پژوهشی و تربیت نیروی انسانی نیز با کم‌لطفی مواجه بوده است، لکن در زمینه ساخت و سازهای ورزشی به علت تزریق اعتبارات مناسب موفقیت وجود داشته است. در زمینه همگانی کردن ورزش از طریق شهرداری‌ها و نهادهای عمومی گام‌های مؤثری صورت گرفته، لکن این امر بیشتر در شهرهای بزرگ عملکرد مناسب داشته است و ضروری است به شهرهای کوچک نیز سرایت پیدا کند. در پایان گزارش برخی از موارد در جهت امکان نظارت مجلس محترم شورای اسلامی نیز ذکر و مواردی که در لایحه برنامه پنجم مورد نظر قرار نگرفته است، برای تنفیذ یادآوری شده است.

مقدمه

از آنجا که در تدوین برنامه‌های مختلف، از جمله برنامه‌های میان‌مدت، شناخت مشکلات و نارسایی‌های برنامه‌های قبلی برای تدوین برنامه‌های قابل اجرا و فاقد

مشکلات لازم بوده و یکی از اصول برنامه‌ریزی محسوب می‌شود، اکنون که در آستانه تدوین و تصویب برنامه پنجم پیشرفت و عدالت هستیم، ضروری تشخیص داده شد تا بخش تربیت بدنی و ورزش برنامه چهارم توسعه مورد مطالعه قرار گیرد و مشکلات اساسی آن که مانع از اجرایی شدن برخی از احکام آن است، شناسایی شود، تا با توجه به اهمیت ورزش و ضرورت رشد و توسعه آن که مورد تأکید مسئولان محترم نظام و مجلس شورای اسلامی است، امکان تدوین برنامه پنجم برای تربیت بدنی و ورزش کشور به‌نحوی فراهم شود که ضمن ملحوظ شدن تمامی ابعاد توسعه ورزش، برنامه مربوطه از قابلیت اجرای لازم برخوردار شود و از هدر رفتن سرمایه‌گذاری‌های صورت گرفته در سال‌های قبل نیز جلوگیری به‌عمل آید و در ضمن اجرای قوانین بالاسری تضمین شده و در راستای سیاست‌های کلی نظام و سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور، بخش ورزش نیز هم‌پای دیگر بخش‌ها برای اهداف تعیین شده گام‌های مؤثری بردارد و موانعی برای اجرای سیاست‌ها و اهداف تعیین شده در مقابل نباشد. لذا در گزارش حاضر سعی شده است تا مشکلات اساسی ورزش در برنامه چهارم توسعه مورد نظر قرار گیرد و پیشنهادهای لازم برای برنامه پنجم توسعه بخش تربیت بدنی و ورزش در ارتباط با مشکلات مذکور ارائه شود. این شناخت باعث خواهد شد تا با رفع مشکلات مزبور و پیشنهادهای جدید در راه رشد ورزش در برنامه پنجم پیشرفت و عدالت، رشد هر چه بیشتر آن و جبران عقب‌ماندگی‌های موجود صورت گیرد و اهداف عالی نیز تحقق یابد.

مشکلات تربیت بدنی و ورزش در برنامه چهارم توسعه و پیشنهادهای برای برنامه پنجم پیشرفت و عدالت

به‌علت اهمیت تربیت بدنی و ورزش و اثربخشی آن در دیگر حوزه‌ها، در همه قوانین برنامه‌های پنج‌ساله کشور، این بخش از یک سرفصل مشخص بهره برده است تا زمینه رشد و توسعه آن فراهم شود. در برنامه چهارم توسعه علاوه بر مواد (۱۶۹) و (۱۷۰) که از برنامه سوم به برنامه چهارم تنفیذ شده است و مرتبط با ایجاد تسهیلات و درآمدها است، ماده (۱۱۷) به‌طور همه‌جانبه به ورزش اختصاص دارد و از ۷ بند اصلی تشکیل شده است که با توجه به نقش و اهمیت آن صرفاً به آن پرداخته می‌شود:

الف) در حکم ماده (۱۱۷) قانون مذکور اهداف مشخصی تعیین شده است و دولت موظف به انجام اقدامات و فعالیت‌هایی برای اجرایی شدن اهداف یاد شده است که به‌شرح زیر هستند:

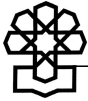
۱. اصلاح ساختار تربیت بدنی،
۲. ترویج فرهنگ ورزش،
۳. توسعه کمی و کیفی دسترسی به ورزش پرورشی،
۴. توسعه کمی و کیفی دسترسی به ورزش همگانی،
۵. توسعه نظام استعدادیابی،
۶. تقویت بخش غیردولتی و تعاونی،
۷. توسعه امور پژوهشی و تربیت نیروی انسانی کیفی.

ب) با در نظر داشتن اهداف فوق‌الذکر، در (بند «الف» - جزء ۱) دولت موظف است تا فضاهای سرپوشیده و روباز را حداقل به یک مترمربع تا پایان برنامه افزایش دهد. ضمن اینکه در این بند (بند «الف» - جزء ۱) تأکید بر تنظیم فعالیت‌های ورزشی سازمان تربیت بدنی و کلیه دستگاه‌ها براساس «سند راهبردی نظام جامع توسعه تربیت بدنی و ورزش» شده است.

از اشکالات اساسی در این بند، تأکید بر سند راهبردی نظام جامع توسعه تربیت بدنی و ورزش است. زیرا این سند به تصویب مجلس شورای اسلامی نرسیده تا لازم‌الاجرا شود و از طرفی، صرفاً یک سند راهبردی است. ضمن آنکه در دولت نهم مورد پذیرش مسئولان نبوده و انتقادهای فراوانی به آن شده است.

مشکل دیگر در (بند «الف» - جزء ۱) تأکید بر افزایش فضاهای ورزشی به یک متر مربع است. درحالی که میزان آن در شروع برنامه تعیین نشده است تا عملکرد آن مشخص شود. در مورد اجرای مفاد این بند، لازم به ذکر است که عملکرد آن با توجه به اختصاص اعتبارات مناسب عمرانی، نسبتاً مطلوب بوده است، لکن صرفاً در زمینه امکانات فیزیکی سازمان تربیت بدنی، توجه خاصی صورت گرفته و برای وزارت آموزش و پرورش یا دانشگاه‌ها به دلیل نبود اعتبارات کافی اقدامات، مناسب نبوده است. لذا پیشنهاد می‌شود در برنامه پنجم توسعه توجه لازم به اماکن ورزشی دانشگاه‌ها و مدارس صورت گیرد و سهم هر یک از اعتبارات عمرانی مشخص و شاخص افزایش اماکن ورزشی نیز تعیین شود. ضمن آنکه تأکید بر «سند راهبردی نظام جامع توسعه تربیت بدنی و ورزش» با توجه به عدم تصویب آن در مجلس حذف شود تا قانون برنامه، که قانون اصلی است تحت تأثیر صرفاً یک سند قرار نگیرد.

ج) در (بند «الف» - جزء ۲) نهادهای عمومی غیردولتی و کلیه شهرداری‌ها و دهیاری‌ها موظف شده‌اند حمایت‌های لازم را از توسعه و گسترش ورزش همگانی و ایجاد تسهیلات لازم برای دسترسی آسان مردم به فضاها و اماکن ورزشی به عمل آورند.

این جزء از برنامه چهارم برای همگانی کردن ورزش از طریق دیگر نهادها بوده است که عملکرد آن در صورت اجرا، آثار اجتماعی مفیدی خواهد داشت. در برنامه چهارم شهرداری‌ها در شهرهای بزرگ اقدامات مؤثری انجام داده‌اند، لکن عملکرد دیگر نهادهای عمومی مانند فدراسیون‌ها و هیئت‌ها مناسب نبوده است. پیشنهاد می‌شود مفاد این بند در برنامه پنجم حفظ شود. لکن ضروری است تا استانداران با هماهنگی سازمان تربیت بدنی بر این فعالیت نظارت و عملکرد آن را هر ساله به کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی ارائه دهند.

د) (بند «الف» - جزء ۳) ماده (۱۱۷) قانون برنامه چهارم توسعه اختصاص به ارتقای ورزش آموزش و پرورش و دانشگاه‌ها دارد و طبق آن وزارتخانه‌های زیربط موظف بوده‌اند برنامه جامع ارتقای ورزش مدارس و نیز هماهنگی، انسجام، رشد و ارتقای ورزش دانشجویی و همچنین توسعه فضاهای ورزشی سرپوشیده (با اولویت دختران) و روباز و نیز افزایش ساعات درس تربیت بدنی و تربیت نیروی انسانی مورد نیاز را تنظیم و پس از تصویب هیئت وزیران اجرا کنند.

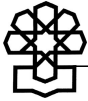
در این خصوص برغم اهمیت ورزش مدارس و دانشگاه‌ها در ابعاد عمومی و قهرمانی، عملکرد مطلوب نبوده و طرح جامع ورزش مدارس نیز تهیه نشده است. اماکن ورزشی دانشگاه‌ها و مدارس به علت عدم اختصاص اعتبار کافی و نبود

برنامه‌های مدون در حد مطلوب احداث نشده و کمبودها همچنان باقی است. افزایش ساعات درس تربیت بدنی مدارس از دو ساعت به سه ساعت مورد تصویب واقع شده است که از این حیث، مطلوب ارزیابی می‌شود. کمبودهای مرتبط با معلمان ورزش و به خصوص در مقطع ابتدایی همچنان وجود دارد و این درحالی است که پایه یادگیری و ایجاد انگیزه و شناخت استعدادها و ورزشی در این مقطع صورت می‌گیرد.

بنابراین یکی از مشکلات اساسی در رشد ورزش را می‌توان به عدم توجه کافی به ورزش مدارس و دانشگاه‌ها دانست و ضروری است تا در برنامه پنج‌ساله پنجم این برنامه حفظ شده و اعتبارات مورد نیاز جاری و عمرانی برای فعالیت‌ها و نیز احداث اماکن ورزشی دانش‌آموزان و دانشجویان تأمین شود و دولت نیز موظف به ارائه عملکرد در هر سال به کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی شود.

ه) یکی از احکام مهم ماده (۱۱۷) قانون برنامه چهارم توسعه که در صورت اجرای مناسب باعث توسعه ورزش همگانی می‌شد، مفاد بند «ب» است. به موجب این بند دستگاه‌های اجرایی مجاز شده‌اند تا یک درصد از اعتبارات جاری و عمرانی خود را برای انجام امور تربیت بدنی و ورزش اعم از احداث و توسعه اماکن ورزشی، ارائه خدمات ورزشی یا کمک به سازمان تربیت بدنی، کمیته ملی المپیک، باشگاه‌های ورزشی و فدراسیون‌های ورزشی در چارچوب سیاستگذاری و هماهنگی سازمان تربیت بدنی اختصاص دهند. این قانون در واقع برای عمومی کردن ورزش و حفظ سلامت کارکنان دولت به تصویب رسیده است، لکن عملکرد آن نشان‌دهنده علاقمندی دستگاه‌ها و به خصوص دستگاه‌های مرتبط با صنایع که یک درصد اعتبارات آنها رقم قابل توجهی است، به سوی تیمداری و باشگاه‌داری تمایل یابند و

باعث بروز مشکلات فراوانی از حیث حرفه‌ای‌گری با اعتبارات دولتی و افزایش هزینه‌ها و خرید و فروش بازیکنان و آن هم برای چند رشته ورزشی که در رأس آن رشته فوتبال قرار دارد، شوند. همچنین سبب شده است تا باشگاه‌های خصوصی توان رقابت با باشگاه‌های دولتی را نداشته باشند و منزوی شوند. درحالی که نظام حرفه‌ای‌گری، همان‌طوری که از نامش پیداست مرتبط با بخش خصوصی است و در دیگر کشورها از آن طریق صورت می‌گیرد. لذا یکی از مشکلات اساسی ایجاد شده در ورزش کشور، باشگاه‌داری و تیم‌داری دولتی است که منشأ آن مجوز صادر شده در بند «ب» ماده (۱۱۷) است. بنابراین ضروری است در برنامه پنجم توسعه این ماده قانونی مورد تجدید نظر اساسی به منظور خصوصی‌سازی ورزش قرار گیرد و اعتبارات هنگفتی که از یک درصد اعتبار دستگاه‌های اجرایی حاصل می‌شود، ساماندهی شود و برای اجرایی شدن اصل چهارم و چهارم قانون اساسی و نیز تحقق اصل سوم قانون مزبور، به صورت تسهیلات میان و بلندمدت در اختیار تشکل‌های تعاونی یا بخش خصوصی (از طریق سهام) قرار گیرد تا ضمن حفظ باشگاه‌های ایجاد شده از اعتبارات دولتی، این باشگاه‌ها خصوصی شوند و به تدریج به بازپرداخت تسهیلات ارائه شده دولتی اقدام نمایند. در ضمن چنانچه مقرر شود تا این ماده قانونی در برنامه پنجم تنفیذ شود، پیشنهاد می‌شود سقف هزینه برای دستگاه‌ها تعیین شود تا امکان بهره‌گیری از یک درصد اعتبارات دستگاه‌ها به نحوی نباشد تا با اعتبارات هنگفت (به خصوص دستگاه‌ها و شرکت‌های صنعتی) قادر به هزینه‌های کلان از منابع دولتی شوند و باعث افزایش بی‌رویه قیمت‌ها و خرید و فروش بازیکنان شوند. و) یکی دیگر از احکام مهم قانونی ماده (۱۱۷) قانون برنامه چهارم توسعه، مفاد

بند «ز» است: مطابق مفاد این بند تقویت تشکل‌ها و بخش‌های خصوصی و تعاونی و باشگاه‌های حرفه‌ای از طریق اصلاح ساختار تربیت بدنی و ورزش کشور و اعمال پشتیبانی و حمایت لازم اداری، مالی و منابع انسانی مورد نظر قرار گرفته شده است تا ورزش قهرمانی و حرفه‌ای توسعه یابد و خصوصی‌سازی در ورزش تحقق یابد.

طبق این بند مقرر شده است:

۱. سهم بخش غیردولتی و باشگاه‌های خصوصی در توسعه ورزش قهرمانی حداقل به ۵۰ درصد برسد.

۲. صد درصد فعالیت‌های اجرایی و تأمین منابع ورزش حرفه‌ای، با عاملیت بخش‌های خصوصی و تعاونی و باشگاه‌ها صورت گرفته و حمایت‌های دولتی به پشتیبانی قانونی و اداری و تسهیلاتی و کمک‌های اعتباری موردی محدود شود.

در بررسی عملکرد بند «ز» ماده (۱۱۷) ملاحظه می‌شود که بر سه موضوع مهم توجه شده است که عبارتند از:

۱. تقویت تشکل‌ها و بخش‌های خصوصی،

۲. تقویت تعاونی‌ها،

۳. تقویت باشگاه‌های حرفه‌ای.

متأسفانه در برنامه چهارم توسعه احکام مذکور در بند «۱» و «۲» فوق‌الذکر نه تنها اجرایی نشده است، بلکه به دلیل دولتی شدن ورزش حرفه‌ای، با انزوای بخش خصوصی همراه بوده است و سرمایه‌گذاری برای این امر به دلیل عدم توان رقابت با بخش دولتی صورت نگرفته و انگیزه جذب بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری وجود نداشته است.

هر چند تقویت باشگاه‌های حرفه‌ای (موضوع بند «۳» یاد شده) صورت گرفته، لکن از طریق تشکل‌ها و بخش خصوصی و تعاونی انجام نشده است، بلکه از طریق تزریق اعتبارات دولتی که خود باعث بروز مشکلات فراوانی از حیث حرفه‌ای‌گری در ورزش شده است، صورت پذیرفته که با نظام ورزش حرفه‌ای نیز مغایر است. بنابراین می‌توان عملکرد جزء ۱ و ۲ موضوع بند «ز» ماده (۱۱۷) قانون برنامه چهارم توسعه را که مقرر بوده ورزش قهرمانی و حرفه‌ای از طریق بخش خصوصی انجام پذیرد، کاملاً منفی ارزیابی نمود که دلیل اصلی آن وجود مجوز صادره در بند «ب» ماده (۱۱۷) است. لذا پیشنهاد می‌شود در قانون برنامه پنجم پیشرفت و عدالت، تسهیلات موضوع بند «ب» مذکور مورد بازنگری و بررسی به نحوی قرار گیرد تا هزینه‌های دستگاه‌های اجرایی از محل یک درصد اعتبارات محدود شده و با تعیین سقف مشخص اعتبارات برای هر دستگاه، از توسعه بی‌رویه ورزش حرفه‌ای از طریق دولت جلوگیری به عمل آید و در مقابل بخشی از تسهیلات اعتباری آن با بازپرداخت میان و بلندمدت، در اختیار بخش خصوصی و تعاونی قرار گیرد.

ز) دیگر بندهای ماده (۱۱۷) قانون برنامه چهارم توسعه (بندهای «ج»، «د»، «ه»، «و») احکام تسهیلاتی برای تأمین زمین و برخی از هزینه‌های نقل و انتقال ورزشگاه‌ها است که از احکام تشویقی و مناسب برای توسعه ورزش است. لذا پیشنهاد می‌شود در قانون برنامه پنجم تنفیذ شود. لکن به منظور اجرایی شدن مفاد آن، ضروری است دولت مکلف به ارائه عملکرد هر ساله به کمیسیون فرهنگی مجلس شود.

در ضمن مواد (۱۶۹) و (۱۷۰) قانون برنامه چهارم، تنفیذ شده از برنامه سوم

است که مرتبط با تسهیلات مالیاتی و درآمدهای تربیت بدنی است و پیشنهاد می‌شود برای تشویق اشخاص حقیقی و حقوقی برای کمک به ورزش و نیز امکان بهره‌گیری تربیت بدنی از درآمدهای حاصل از مسابقات و استفاده از اماکن ورزشی، این موارد نیز در برنامه پنجم تنفیذ شوند.

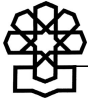
دیگر مشکلات

علاوه بر مشکلات مطرح شده فوق‌الاشاره که مرتبط با عملکرد برنامه چهارم توسعه است، مشکلات و مسائل و تنگناهای دیگری در بخش تربیت بدنی و ورزش وجود دارد که یا در برنامه چهارم توسعه مورد توجه قرار نگرفته است و یا از حیث اجرا با ضعف توأم بوده است. این مشکلات و تنگناها را می‌توان به دو بخش مشکلات ناشی از تأثیر عوامل بیرونی بر عملکرد بخش و مشکلات ناشی از عوامل درونی مؤثر بر عملکرد بخش تقسیم‌بندی کرد.

الف) مشکلات ناشی از تأثیر عوامل بیرونی بر عملکرد بخش

۱. نگرش ضعیف به ضرورت وجودی ورزش و فقدان نگرش تربیتی به آن که در نتیجه به ورزش به‌عنوان عامل مهم و مؤثر تربیت نگاه نمی‌شود. در این‌باره برغم توجه قانونی در برنامه چهارم توسعه که یک بند را اختصاص به ورزش دانش‌آموزان و دانشجویان داده است، اقدام مؤثری در طول برنامه انجام نشده است تا بازده آن در پایان برنامه مورد ارزیابی کیفی قرار گیرد.

۲. عدم تمایل بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در ورزش‌های پایه و گرایش بیشتر

این بخش به سرمایه‌گذاری در رشته‌های تفریحی و درآمدزا. در برنامه سوم و چهارم توسعه شاهد صدور مجوز و راه‌اندازی اماکن ورزشی فراوانی در سطح شهرهای بزرگ هستیم که اکثر مرتبط با رشته‌هایی است که درآمدزا است که از آن جمله می‌توان به بدنسازی و برخی از رشته‌های رزمی اشاره داشت و در ورزش‌هایی مانند ژیمناستیک، دومیدانی و شنا کمتر شاهد سرمایه‌گذاری هستیم.

۳. استاندارد نبودن وسایل ورزشی تولیدی در حد استانداردهای بین‌المللی در داخل کشور و ورود آنها از خارج که باعث خروج ارز شده و از طرفی نیازهای فراوان ورزشی را رفع نمی‌کند. متأسفانه برای بخش صنعتی، ورزشی سیاست‌ها و اهداف تفصیلی ترسیم نشده و توسعه نیافته است.

۴. یکی از مشکلات اصلی و اثربخش در کیفیت و توسعه ورزش کشور، فقدان تشکلهای صنعتی ورزشی است که با توجه به رشته‌های فراوان و متفاوت ورزشی از ضروریات بوده و در برنامه چهارم توسعه به آن توجه نشده است و ضرورت دارد در برنامه پنجم مورد عنایت قرار گیرد.

۵. فقدان نهادها و مراکز تحقیقات ورزشی در کشور در زمینه‌های مختلف علمی، صنعتی و تخصصی از دیگر مشکلات و تنگناهای ورزشی کشور است که برغم انجام برخی از تحقیقات ورزشی که اکثراً به امور تخصصی و دانشگاهی می‌پردازند، از انسجام لازم برخوردار نبوده و ضروری است چنین نهادهایی در برنامه پنجم مورد توجه قرار گیرد.

۶. قانونمند نبودن فعالیت‌های حرفه‌ای در ورزش که منجر به مشکلات فراوانی در زمینه باشگاه‌داری و تیم‌داری از محل اعتبارات دولتی شده و در صورت ادامه

وضعیت فعلی، مشکلات مذکور در برنامه پنجم دوچندان خواهد شد.

۷. توسعه ناموزون رسانه‌های مکتوب در بخش تربیت بدنی و ورزش و عدم نظارت کافی بر عملکرد آنها از سوی دستگاه‌های نظارتی مسئول از دیگر مشکلات بیرونی است. در این باره با توجه به ارتباط تنگاتنگ توسعه ورزش از طریق رسانه‌ها، ضروری است در برنامه پنجم توسعه به این امر عنایت شود.

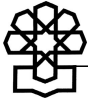
۸. نبود ارتباط و هماهنگی مؤثر بین نهادهای مرتبط با ورزش و سیاستگذاری واحد در این زمینه و متعاقباً نبود بستر مورد نیاز نظارت بر عملکرد آنها، در این زمینه لازم است با توجه به وجود دستگاه‌ها و ارگان‌های مختلف که در زمینه ورزش فعالیت می‌کنند، بستر لازم برای رفع مشکل در برنامه پنجم فراهم شود.

ب) مشکلات ناشی از عوامل درونی مؤثر بر عملکرد بخش

۱. کمبود مربیان متخصص و کار آزموده و کم‌آشنایی مربیان با علوم و فنون پیشرفته ورزشی که ضرورت احتمام مسئولان را برای رفع این کمبود ایجاب می‌کند. لذا مکلف شدن دولت برای ایجاد زمینه‌های مربوطه در برنامه پنجم توسعه این مشکل را در میان مدت برطرف خواهد کرد.

۲. نبود توجه کافی در زمینه آموزش‌های ورزشی در مقاطع تحصیلی و به‌ویژه مقطع ابتدایی که دوران یادگیری و پایه‌گذاری مهارت‌های ورزشی است.

۳. عدم تناسب بین امکانات ورزشی کشور با نیازهای موجود با توجه به فراوانی جمعیت جوان کشور و به‌خصوص برای ورزش بانوان با در نظر داشتن محدودیت‌های آنان.

۴. کمبود اماکن ورزشی دستگاه‌ها و سازمان‌های دولتی برای ورزش کارکنان و فرزندان آنان.

۵. تأثیر افزایش هرساله قیمت‌ها بر لوازم و ارائه خدمات ورزشی و عدم توانایی اقشار کم‌درآمد برای پرداختن به ورزش.

۶. مشغله اکثر والدین در جهت امرار معاش و نبود وقت آنان برای اختصاص اوقاتی برای پرداختن به ورزش فرزندان، به‌خصوص در دوران یادگیری.

۷. نفوذ بیش از حد لوازم الکترونیکی و رایانه در منازل و جذب بیشتر نوجوانان و جوانان به آن به‌جای پرداختن به ورزش در اوقات فراغت.

۸. فقدان موازنه مشارکت بخش خصوصی و تعاونی در امر ورزش.

نتیجه‌گیری

۱. در ماده (۱۱۷) قانون برنامه چهارم توسعه که اختصاص به ورزش دارد، استناد به سند راهبردی نظام جامع تربیت بدنی ورزش شده است. درحالی‌که این سند به تصویب مجلس شورای اسلامی نرسیده و از طرفی، صرفاً یک سند راهبردی است. ضمن آنکه در دولت نهم مورد پذیرش مسئولان ذیربط نبوده و انتقادهای فراوانی به آن شده است.

۲. در برنامه چهارم توسعه برغم اختصاص یک بند برای ورزش دانش‌آموزان و دانشجویان، عملکرد آن ضعیف ارزیابی می‌شود و این درحالی است که ورزش مدارس و دانشگاه‌ها از اهمیت فوق‌العاده‌ای در زمینه بنیادین ورزش کشور و نیز ورزش قهرمانی دارد، ولی ضروری است در برنامه پنجم توسعه مورد عنایت ویژه

قرار گیرد.

۳. یکی از احکام مهم قانون برنامه چهارم توسعه، (بند «ب» ماده (۱۱۷)) است که طبق آن دستگاه‌های اجرایی می‌توانند یک درصد از اعتبارات خود اعم از جاری و عمرانی را صرف ورزش کنند. متأسفانه اعتبارات این بند بیشتر به‌سوی تیم‌داری و باشگاه‌داری متمایل و باعث حرفه‌ای شدن ورزش بدون ضابطه شده است و خرید و فروش بازیکن با هزینه‌های گزاف را به‌وجود آورده است که باعث مشکل برای دیگر رشته‌ها کم‌طرفدار شده است. لذا نیاز است در برنامه پنجم مورد بازنگری اساسی قرار گیرد.

۴. از دیگر احکام مهم قانون برنامه چهارم توسعه (بند «ز» ماده (۱۱۷)) است که طبق آن بر تقویت تشکلهای و بخش خصوصی و تعاونی و باشگاه‌های حرفه‌ای از طریق اصلاح ساختار تربیت بدنی و ورزش کشور و اعمال پشتیبانی و حمایت لازم اداری و مالی و منابع آن تأکید شده است تا ورزش قهرمانی به میزان پنجاه درصد و ورزش حرفه‌ای به میزان صد درصد از طریق بخش خصوصی و تعاونی انجام شود. اجرای این حکم قانونی در طول برنامه اجرا نشده و دولتی شدن ورزش بیشتر شده است و مشکلات ناشی از آن همواره بر ورزش کشور حاکم است. بنابراین این بند در برنامه پنجم باید به نحو مطلوب در تکلیف دولت قرار گیرد.

۵. علاوه بر مشکلات ناشی از عدم اجرای برخی از احکام برنامه چهارم توسعه، مشکلات و تنگناهای دیگری نیز در ورزش کشور وجود دارد که به عوامل درونی و بیرونی قابل تقسیم‌بندی است و شرح آن در گزارش ذکر شده است. موارد مهم این مشکلات شامل: فقدان نگرش تربیتی به ورزش، عدم تمایل بخش خصوصی به

سرمایه‌گذاری در ورزش‌های پایه، استاندارد نبودن وسایل ورزشی تولیدی داخل و در حد بین‌المللی، فقدان مراکز تحقیقات ورزشی در زمینه‌های مختلف علمی، صنعتی و تخصصی. توانمند نبودن فعالیت‌های حرفه‌ای، توسعه ناموزون رسانه‌های مکتوب ورزشی، کمبود مربیان متخصص و کارآموده، عدم توجه کافی در زمینه آموزش ورزشی در مدارس، عدم تناسب بین امکانات ورزشی کشور با نیازهای موجود، کمبود اماکن ورزشی دستگاه‌های اجرایی برای ورزش کارکنان و فرزندان آنان، عدم فرصت کافی والدین برای پرداختن فرزندان آنان به ورزش، نفوذ بیش از حد لوازم الکترونیکی و رایانه در خانواده‌ها و جذب بیشتر نوجوانان و جوانان به آن بجای پرداختن به ورزش است که این مشکلات قابل توجه در برنامه پنجم پیشرفت و عدالت برای توسعه همه‌جانبه ورزش کشور خواهد بود.

پیشنهادها

با در نظر داشتن مشکلات اساسی ورزش کشور و نیز تهیه و تصویب برنامه پنجم پیشرفت و عدالت، پیشنهادهایی بدین شرح ارائه می‌شود:

۱. با توجه به تأکید برنامه چهارم توسعه مبنی بر اصلاح ساختار تربیت بدنی و با در نظر داشتن گذشت حدود ۳۸ سال از تصویب قانون سازمان تربیت بدنی، در برنامه پنجم دولت مکلف به اصلاح ساختار سازمان مذکور و ورزش کشور و قانون تربیت بدنی شود.

۲. توسعه ورزش دانش‌آموزان و دانشجویان با در نظر داشتن اهمیت ویژه آن مورد توجه قرار گیرد و در برنامه پنجم یک ماده قانونی به آن اختصاص یابد.

۳. برای هر یک از فعالیت‌های ورزشی قهرمانی، حرفه‌ای، همگانی، امور علمی و پژوهشی ورزش یک ماده قانونی با تأکید بر نوع فعالیت‌ها اختصاص یابد تا مورد اجرا قرار گرفته، نظارت مجلس شورای اسلامی مقدور شود.

۴. بند «ب» ماده (۱۱۷) قانون برنامه چهارم مبنی بر اختصاص یک درصد از اعتبارات دستگاه‌های اجرایی با توجه به حکم بودجه‌ای آن مورد دقت بیشتری قرار گیرد و در صورت عدم صلاحدید نمایندگان محترم به حذف آن در برنامه پنجم به نحوی عملی شود تا از اجرای اصل چهل و چهارم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به دلیل دولتی شدن بیشتر ورزش جلوگیری شود. ضمن آنکه حذف آن و تأمین اعتبارات ورزشی برای رفع کمبودها در قوانین بودجه سنواتی نیز پیشنهاد می‌شود تا موضوع در چارچوب ضوابط در همه امور ورزش کشور مورد نظر قرار گیرد و از تیم‌داری و اتلاف هزینه جلوگیری شود.

۵. شاخص هر یک از فعالیت‌ها در ابتدا و انتهای برنامه برای امکان نظارت مجلس شورای اسلامی تعیین شود.

۶. تقویت تشکل‌ها و بخش خصوصی و تعاونی در عرصه ورزش مورد تأکید در برنامه پنجم توسعه قرار گیرد و در قالب یک ماده قانونی درصد تحقق سالیانه آن مشخص شود تا قابل نظارت باشد.

۷. به منظور تولید مناسب و استاندارد وسایل ورزشی و جذب سرمایه‌گذاری در این زمینه، در قانون برنامه پنجم توسعه دولت مکلف به ایجاد تسهیلات و تشویق بخش خصوصی شود.

منابع و مآخذ

۱. قانون برنامه دوم، سوم و چهارم توسعه.

۲. قانون تأسیس سازمان تربیت بدنی.

۳. گزارش‌های مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در زمینه بررسی نظام باشگاه‌داری کشور - فوتبال در نظام باشگاه‌داری - آسیب‌شناسی ورزشی کشور.

۴. اسناد و مصوبات کمیته‌های برنامه‌ریزی بخش تربیت بدنی و ورزش در برنامه اول و سوم و چهارم توسعه.

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۹۹۶۰

عنوان گزارش: ۳۶. مشکلات اساسی تربیت‌بدنی و ورزش با تأکید بر برنامه چهارم توسعه و پیشنهادها برای برنامه پنجم پیشرفت و عدالت

نام دفتر: فرهنگی (گروه جوانان و تربیت بدنی)

تهیه و تدوین: ابوالفضل خورشیدی

همکاران: مرتضی شکوهی، مریم خورشیدی

ناظر علمی: مهدی شهبازی

متقاضی: معاونت پژوهشی

سرپرستار: حسین صدری‌نیا

ویراستار ادبی: نرگس کلاکی

واژه‌های کلیدی:

۱. ورزش قهرمانی

۲. ورزش حرفه‌ای

۳. ورزش همگانی

۴. آموزش و پژوهش‌های ورزشی

۵. برنامه

تاریخ انتشار: ۱۳۸۸/۹/۲